

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРОВІЗОРІВ

Барковська О. Я., Рогуля О. Ю.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Забезпечення якості практичної підготовки майбутніх провізорів є ваговою умовою надання освітніх послуг в умовах трансформації фармацевтичної освіти. Зміни в сучасному освітньому середовищі, внутрішні чинники закладу вищої освіти (ЗВО) можуть спричинити появу ризиків, у тому числі й у системі організації практичної підготовки. Актуальність дослідження ризиків обумовлена необхідністю визначення ймовірності їх появи на етапах планування, організації та контролю практичної підготовки студентів та подальшої розробки оптимальної стратегії запобігання ризикам освітньої діяльності.

Ефективне управління ризиками практичної підготовки передбачає вибір методів їх виявлення, аналіз причин виникнення, ідентифікацію та оцінювання ризиків, обґрунтування заходів мінімізації негативного впливу. У зв'язку з цим метою нашого дослідження є аналіз причин та угруповання зовнішніх та внутрішніх ризиків, які можуть виникнути під час практичної підготовки майбутніх провізорів. Під час проведення дослідження нами зроблено акцент на якості організації та контролю проходження навчальної та виробничої практики у ЗВО як складової практичної підготовки.

Ризики практичної підготовки характеризуються як наслідки діяльності, пов'язаної з подоланням невизначеності ситуації, за умови настання якої можна кількісно та якісно оцінити ймовірність досягнення запланованого результату, передбачити можливі виклики та загрози, які перешкоджають або взагалі унеможливають досягнення мети. Для встановлення причин ризиків нами використано результати SWOT-аналізу, на підставі якого встановлені сильні та слабкі сторони ЗВО як середовища практичної підготовки; визначено можливості й загрози зовнішнього середовища як ймовірного джерела ризиків. Наприклад, сильними сторонами ЗВО, які формують його внутрішній потенціал, є нормативно-правове забезпечення практичної підготовки в умовах функціонування СУЯ, кваліфікований штат співробітників відділу практики та сприяння працевлаштування (ВПСП) як координатора практики, впровадження електронної бази даних процесу організації практичної підготовки, налагоджений механізм взаємодії та комунікацій між учасниками організації та проведення практики (ЗВО, здобувачі вищої освіти, бази практики). Складна процедура організації практичної підготовки здобувачів в рамках академічної мобільності, інформаційне перевантаження ВПСП та недостатнє стимулювання відповідальних за координацію практики на кафедрах визначено як слабкі сторони процесу практичної підготовки у ЗВО.

Для підвищення якості практичної підготовки ЗВО використовують сприятливі фактори зовнішнього середовища, до яких віднесено розширення географії баз практики в Україні та за кордоном, формування програми взаємодії та функціонування каналів зворотного зв'язку з підприємствами-роботодавцями. Поряд з цим внаслідок протидії зовнішнього середовища виникають загрози, які ускладнюють процес практичної підготовки та знижують її якість. Як свідчать результати дослідження, такими загрозами є відсутність кваліфікованого керівництва від бази практики (втрачено навички наставництва, на що наголошує концепція «фармацевт — сім зірок»), відмова роботодавців від співпраці у сфері практичної підготовки фахівців, відсутність фінансового та податкового стимулювання підприємств-баз практики, їх ймовірна ліквідація як суб'єктів господарювання тощо.

Отримані результати SWOT-аналізу є підґрунтям ідентифікації та угруповання зовнішніх та внутрішніх ризиків, які можуть виникнути у практичній підготовці майбутніх провізорів. Ідентифікацію ризиків виконано на основі результатів експертного опитування науково-

педагогічного персоналу ЗВО, які задіяні у підготовці провізорів. Аналіз ризиків практичної підготовки передбачав визначення умов виникнення (джерела) ризику, потенційних наслідків настання ризику, оцінювання ймовірності настання ризику та рівня впливу наслідків.

Групу зовнішніх ризиків склали нормативні, економічні, технологічні та кадрові (виникають на підприємствах-роботодавцях). До групи внутрішніх ризиків увійшли контингент-ризик, організаційні та кадрові (характерні для ЗВО). Встановлено, що на думку експертів, серед нормативних ризиків найбільш ймовірною умовою виникнення є зміни нормативно-правового регулювання освітньої діяльності, а за наслідками найтяжчий вплив матиме невідповідність бази практики ліцензійним вимогам, що може стати причиною ліквідації підприємства. Економічні ризики можуть з'явитися як результат відсутності фінансового стимулювання та податкових пільг для підприємств-баз практики, внаслідок чого відбудеться скорочення кількості баз практики, відмова від укладання договорів на проходження практики та здійснення формального керівництва практикою студентів. Як свідчать результати експертного опитування, суттєвими є технологічні ризики, які виникають при неможливості швидкого впровадження та оновлення інформаційних технологій на ринку освітніх послуг. Специфічними для фармацевтичного сектору є ризики, пов'язані з впровадженням технологічних інновацій у фармації, та скорочення кількості аптек з рецептурно-виробничим відділом, що спричинить відмову підприємств у проходженні практики з технологічних дисциплін.

До групи зовнішніх належать кадрові ризики, які обумовлені відсутністю зацікавленості підприємств у практикантах, що призведе до нецільового використання практикантів, та недостатнім рівнем кваліфікації керівників від баз практики, наслідком чого є низька якість або відсутність керівництва від бази практики. Слід зауважити, що всі зовнішні ризики, як правило, є неконтрольованими і їх усунення залежить від управлінських дій керівників баз практики. Проте за умови ефективної взаємодії з базами практики ЗВО може опосередковано впливати на рівень прояву таких ризиків та зменшувати їх негативну дію.

Другою групою, сформованою за результатами експертного опитування, є внутрішні ризики. Ця група є контрольованою, повністю підпадає під управління ЗВО, і на неї розповсюджуються стратегічні та тактичні заходи протидії ризикам у практичній підготовці. Найсуттєвішим, на думку експертів, є контингент-ризик, причиною появи якого є небажання практикантів докладати достатніх зусиль для якісного проходження практики, демотивація студентів та неусвідомлене ставлення до виконання програми практики. Негативним наслідком виникнення контингент-ризиків є зниження якості практичної підготовки та набуття компетентностей, погіршення якісних й кількісних показників проходження практики. Джерелами появи організаційних ризиків є недостатній контроль за виконанням програми практики з боку ЗВО, ускладнена система звітності та критеріїв оцінювання практики та складана процедура організації практики за кордоном. Внаслідок впливу зазначеної групи ризиків може скластися ситуація, коли практика буде здійснена в повному обсязі, але нерезультативно, або з порушенням термінів складання заліку з практики. До внутрішніх ризиків також належать кадрові, які можуть з'явитися як результат недостатнього досвіду керівників практики від ЗВО та проблем у діяльності ВПСП.

На наступному етапі виконано кількісне оцінювання ризиків практичної підготовки, на підставі чого побудовано матрицю «ймовірність ризику – рівень впливу». Встановлено, що практично всі досліджувані ризики практичної підготовки, за винятком внутрішніх кадрових ризиків, належать до квадратів з високою ймовірністю виникнення та високим впливом на можливість досягнення цілей практичної підготовки, що обумовлює необхідність розробки заходів щодо їх мінімізації.